

UTILIZAREA METODEI INTERVIULUI ÎN CERCETAREA ARTELOR PLASTICE

USING THE INTERVIEW METHOD IN FINE ART INVESTIGATIONS

VICTORIA ROCACIUC,
doctor în studiul artelor, cercetător științific superior,
Academia de Științe a Moldovei

Articolul este consacrat analizei metodei interviului în cercetarea artelor plastice moldovenești din perioada sovietică. Este cunoscut faptul că interviul face parte din arsenalul de metode și tehnici sociologice. Pentru stabilirea diferențelor specifice interviului sociologic și jurnalistic cu interviul privind arta plastică, în articol sunt utilizate exemple ale studierii artelor plastice pentru fiecare domeniu.

Cuvinte-cheie: metoda interviului, arte plastice, metode interogative, realism socialist, stil auster, stilul decorativ, estetica convenționalismului.

This article is dedicated to the analysis of the method of interviewing and its use in fine art investigations during the Soviet period. It is known that the interview is a part of the arsenal of methods and techniques of sociology. For comparing the difference specific to sociology and journalist interview with fine art interview, there were used examples of fine art research for every field.

Keywords: investigation, method, interview, fine art, exhibition.

Prezentul studiu este consacrat metodei auxiliare utile în studierea *artelor plastice*, necesare atât pentru selectarea și prelucrarea materilului factologic, cât și pentru aprecierea și analiza lui teoretică. Este vorba de *metoda interviului*, care în studiul artelor presupune discuțiile cu artiștii plastici și cu criticii de artă.

Utilizarea *metodei interviului* înlesnește formarea orientărilor de bază a cercetării, verificarea datelor colectate, completarea și, în caz de necesitate, corectarea acestora.

Din punct de vedere etimologic, noțiunea *interviu* (din engleză și franceză *interview*) are două sensuri. Primul denotă convorbirea între o personalitate politică, culturală etc. și un ziarist, în cursul căreia acesta îi pune întrebări spre a afla părerea personalității în diverse probleme (de actualitate), în vederea publicării lor în presă sau a difuzării lor la radio și televiziune. Prin extensie, acest termen înseamnă textul respectivei convorbiri, apărut în presă sau difuzat prin radio și televiziune [1, p. 501].

Deci, se poate conchide că *interviul* este, în primul rând, o metodă jurnalistică. Totodată, acesta este util și pentru alte domenii de activitate umană.

Este cunoscut faptul că *interviul* face parte din arsenalul de metode și tehnici sociologice [2, p. 1-350]. De remarcat, că sociologia cuprinde un spectru larg de domenii, la care se referă și cultura, și arta [3, p. 1-335]. Ultimele două, evident, fiind secvențe ale fenomenalității sociale.

Spre exemplu, la tehnicile cercetării sociologice a culturii se referă chestionarul (tehnica scrisă) și *interviul* (tehnica orală) [3, p. 233-236]. În cercetarea sociologică, chestionarul și interviul se clasifică drept *metode interogative*, prin intermediul cărora are loc ancheta sociologică sau sondajul opiniei publice.

În cercetarea *artelor plastice* din Republica Moldova ancheta sociologică și sondajul opiniei publice, deocamdată, nu și-au căpătat un loc al lor. Valoarea lor se discută și se apreciază cu un scepticism adesea nejustificat. Așadar, investigația vizată are drept scop analiza problemelor metodei respective, a cauzelor acestora și compararea specificului ei pur sociologic cu cel al studiului *artelor plastice*.

Exemplificarea utilizării *metodei interviului* în cercetarea *artelor plastice* din RSS Moldovenească între anii 1940—1990 va demonstra aspectul practic al fenomenului studiat.

În esența sa, interviul sociologic constituie a doua tehnică de cercetare a anchetei sociologice — tehnica orală. Un interviu este un act de vorbire, în care o persoană „A” obține o informație de la persoana „B”, informație care este conținută în biografia lui „B”, sau cu alte cuvinte este informație „trăită”. În sociologie, interviul este o tehnică de obținere prin întrebări a informației sociologice verbale, aplicată de persoane special instruite, pregătite pentru a culege informații de la alte persoane, în legătură cu scopul urmărit, pentru verificarea ipotezelor sau pentru descrierea științifică a proceselor și a fenomenelor sociale. Tehnica respectivă are anumite trăsături comune cu alte tehnici orale de cercetare: întrevăderea, dialogul, convorbirile, interogatoriile, dar nu se confundă cu nici una dintre acestea.

În perioada sovietică existau cercetări sociologice în domeniul *artelor plastice*. La acest capitol, prezintă interes publicația moscovită *Социологические и социально-психологические исследования в области изобразительного искусства в СССР (60-70 годы)* [4, c. 1-44]. Respectivul cercetări au fost consacrate problemelor legate de spectatorii sau de vizitatorii unor expoziții de *arte plastice*, studierea intereselor, gusturilor și a opiniei publice, tipologia spectatorilor etc.

Analizând materialele consultate (și discuții — interviuri cu sociologi), constatăm deosebirile interviului sociologic sau jurnalistic de cel legat de studiul artelor. În primul rând, specificul interviului sociologic constă în faptul că prin acesta se urmărește anchetarea sau sondajul opiniei publice. În cadrul unui studiu istoric sau teoretic al *artelor plastice*, aspectul vizat poate forma o metodă, doar în cazul implimentării unor interviuri cu experții (specialiști în domeniul studiului artelor, artiști plastici de referință). La fel, în asemenea situații, *interviul* poate servi drept tehnică cu specificul remarcat, fiindcă, opinia specialistului nu trebuie confundată cu cea generală, a publicului. Așadar, interviul sociologic și jurnalistic diferă de cel al cercetărilor *artelor plastice*. Nu trebuie negat faptul că investigațiile sociologice ale artelor și interviurile difuzate la radio și televiziune sau publicate în presă, contribuie foarte mult la studierea ambianței artistice pentru o anumită etapă istorică.

În problema ce ține de studiul nostru — *Artele plastice din Republica Moldova în contextul socio-cultural al anilor 1940—1990 — metoda interviului* a servit atât pentru **precizarea și verificarea informației** analizate, cât și **acumularea unor date inedite**.

Astfel, în timpul studierii *realismului socialist*, fenomenul considerat drept unic și neschimbat în arta plastică din RSS Moldovenească, am avut posibilitatea de a completa părerea generală existentă. De fapt, noțiunea de *stil auster*, utilizată în aprecierea operei de pictură moldovenească, am auzit-o pentru prima dată în cadrul inaugurării unei expoziții din perioada imediat următoare celei sovietice. Analizând împreună cu artiștii plastici, cu colegii, lucrările etalate, am găsit un mobil pentru o cercetare mai amplă a problemei. Între timp, am aflat și despre o altă particularitate specifică, convențional numită *stilul decorativ*. Rezultatele cercetării respective au fost expuse în articolul *Expozițiile de artă plastică din Republica Moldova în contextul socio-cultural al anilor 70 ai secolului XX* [5]. În continuare, vom prezenta concluziile respective.

În arta sovietică, clișeele *stilului auster* s-au răspândit la cotitura anilor 50-60 ai secolului XX. Adepții acestuia contrapuneau înfrumusețarea realității cu o diformizare voită a acesteia, brutalitatea personajelor, dramatismul evidențiat al diferitelor cazuri de viață și expresivitatea amplă a manierei picturale. Limitările și problemele *stilului auster*, un anumit schematism în prezentările umane și artificialitatea conflictelor inventate au devenit evidente deja către începutul anilor 60. La aceste caracteristici se adaugă și influențele stilurilor moderniste, mai ales ale impresionismului, care de asemenea încep să se manifeste în acea perioadă.

Către anii 70, criticii sovietici observă alte schimbări și orientări în *arta plastică* sovietică. Una dintre aceste orientări s-a numit convențional „decorativistă“.

În plastica moldovenească, apariția lucrărilor cu trăsăturile proprii așa-numitului *stil auster* reprezintă o reacție la *realismul socialist*, care a avut un răsunet de ordin socio-cultural și viceversa. Nu am găsit materiale documentare (publicate sau scrise) din anii 70, în care să se facă trimiteri sub acest aspect la lucrările artiștilor plastici moldoveni. Eleonora Barbas, în încheierea la teza de doctor în studiul artelor, menționează lipsa lucrărilor executate în așa-zisul *stil auster* în pictura de gen din republica noastră. Despre faptul că fenomenul totuși a avut loc, am constatat din discuțiile cu artiștii plastici Timotei Bătrânu, Veaceslav Bachițchi și criticul de artă Tudor Braga. Studiind mai detaliat arta plastică moldovenească, putem depista trăsături proprii acestui stil și în lucrările artiștilor din perioada interbelică (Kiriakoff). Suntem de părerea că *stilul auster* și *stilul decorativ* sunt două orientări diferite, unificate prin *estetica convenționalismului*. Izvoarele acestor tendințe pot servi mai multor studii separate.

Dat fiind faptul că *stilul auster* a fost considerat drept o manifestare a prostului gust, constatăm lipsa acestuia în majoritatea operelor de referință, în care au avut loc anumite stilizări. Pur și simplu, s-a schimbat estetica și gusturile existente până atunci: de la categoria **adevărului artistic** treptat s-a ajuns la categoria **convenționalului**.

În alt caz, *interviul* a servit în **completarea informației** legate de creația unui autor, Dimitrie Peicev. Din discuția cu pictorul, am aflat despre modalitățile lui de lucru asupra tabloului, la tematica sovietică angajată. Astfel, pentru tema: *Cei mai buni oameni ai câmpurilor colhoznice*, Dimitrie Peicev a creat tabloul *Primii colhoznici*, 1980. În urma discuției, am constatat că pentru variantele lucrării sale *Primii colhoznici*, Dimitrie Peicev folosea simbolistica personală, care potrivit logicii ar putea fi tratată drept replică la remarcabila operă a lui Diego Rodriguez de Silva y Velazquez *Lăncile* sau *Predarea cheilor orașului Breda* (Las Lanzas). Deci, autorii căutau metode de rezolvare plastică compozițională complexă.

Altă dată, *metoda interviului* mi-a creat un teren pentru cercetare, încă nefinisată. Pe la sfârșitul perioadei sovietice existau grupuri de plasticieni de natură neoavangardistă. După spusele criticului Tudor Braga, în 1989 a fost creat și grupul *Poisk*, din care au făcut parte Iuri Horovski, Andrei Sârbu, L.Dubinovski, V. Doikov, Valeri Moșkov, iar în grupul *Fantom* au mai participat, în afara celor deja remarcați, Vasile Moșanu, Mihai Brunea, Valentina Bahcevan, Dumitru Bolboceanu și Tudor Zbârnea. La acest capitol, dispunem de o informație contradictorie. Ținem să continuăm cercetarea problemei respective. Este cunoscut și faptul că a mai avut loc și expoziția intitulată *Poisk*. Drept

lideri în arta plastică în expoziția *Poisk* s-au arătat Mihai Grecu, Iuri Horovski, Andrei Sârbu și Valentina Bahcevan. Aceștia li s-au atașat arhitectul Nicolai Iskimji și sculptorul Valeri Moșkov, artiștii Victor Kuzmenko, Inesa Țâpin, P. Tomov, Timotei Bătrânu, Vasile Moșanu, M. Șevelkin, Igor Liberman, Ion Cavtea, Andrei Mudrea, Ernesta Freudson, Iurie Platon, V. Subceanov, V. Filatov, Veaceslav Fisticanu, Valeriu Sandu, Iurie Carabaș. Pentru **verificare** l-am intervievat pe Victor Kuzmenko, participantul grupului *Fantom* și organizatorul expoziției *Poisk*. În urma dialogului cu Victor Kuzmenko și cu Valentina Bobkova, am considerat că greșeala în interpretarea informației respective s-a produs după inaugurarea colecției galeriei *Elita*. Chiar și pictorul Tudor Zbârnea declară că *Poisk* a fost doar o expoziție și nu grupare artistică. Însă și criticii au dreptul la opinia și aprecierea lor personală a fenomenelor artistice.

Din discuția cu criticul Valentina Bobkova, am aflat o **informație inedită**: în 1992, datorită efortului Valentinei Bobkova, a fost înființată prima galerie privată *Elita*. În catalogul galeriei sunt reproduse creațiile Valentinei Bahcevan, ale lui Dumitru Bolboceanu, Grigori Bosenko, Mihai Grecu, Serghei Ganenko, Victor Guțu, Dan Esinencu, Mihail Ivanov, Iuri Klementiev, Victor Kuzmenko, Roman Koțiuba, Vladimir Melnic, Vasile Moșanu, Iurie Platon, Mihai Statnâi, Igor Șerbina, Ștefan Sadovnikov, ale Maiei Cheptenaru-Serbinov și ale Nadejdei Pronina. Pentru început, expozițiile se petreceau în incinta hotelului *Seabeco (Jolly Alon)*. Drept rezultat al activității organizatorice a Valentinei Bobkova a devenit participarea celor mai proeminenți artiști la festivalul *Art-mif* la Moscova.

O altă problemă a fost stabilirea datei concrete a deschiderii Sălii de Expoziții a UAP din Republica Moldova (Actualul Centru Expozițional *Constantin Brâncuși*). Din internet, aflăm că sala s-a deschis în 1990 [6]. Însă după discuția cu Raisa Aculova, primul director al sălii, am stabilit că sala s-a deschis, totuși, în 1989. Actualmente, cunoaștem documentele de arhivă care conțin ambele date de referință. Astfel, interviul a servit **precizării** acestor date.

Drept rezultat al exemplificării utilizării *metodei interviului* în cercetarea *artelor plastice* din RSS Moldovenească între anii 1940—1990 am încercat să demonstrăm aspectul practic și utilitatea acestuia pentru studiul artelor autohtone. Astfel, vedem că *interviul* poate servi **precizării, verificării informației** analizate și **acumulării unor date inedite**. Totodată, utilizând această metodă, am avut posibilitate să **completăm informația acumulată** și să creăm noi terene pentru următoarele cercetări.

În concluzie, menționăm că în studiul *artelor plastice* de la noi *metoda interviului* încă nu a ajuns să fie utilizată și dezvoltată la nivel de tehnică de implementare, fapt care sugerează continuarea investigațiilor din acest domeniu.

Referințe bibliografice

1. COTEANU, I.; SECHE, L.; SECHE, M. *Dicționar explicativ al limbii române*. București: Univers enciclopedic, 1998.
2. COJOCARU, L. *Metode și tehnici de cercetare sociologică (Note de curs)*. Chișinău: ASEM, 2005.
3. BONDREA, A. *Sociologia culturii*. București: România de mâine, 1993.
4. ПЕТРОВА, Ю. (alcătuitor) *Изобразительное искусство. Обзорная информация. Выпуск 1. Социологические и социально-психологические исследования в области изобразительного искусства в СССР (60-70 годы)*. Москва, 1979.
5. ROCACIUC, V. *Expozițiile de artă plastică din Republica Moldova în contextul socio-cultural al anilor '70 ai secolului XX*. În: *Arta '2005*, seria de arte vizuale, arte plastice, arhitectură (AȘM, ISA). Chișinău, 2005, p. 69-82.
6. <http://www.yellowpages.md> [citată la 3 februarie 2006].